

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VA TURUZM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTI

IJODIY (KASBIY) IMTIHONLAR DASTURI VA BAHOLASH MEZONI

60210200 – Kino-teleoperatorlik ta’lim yo‘nalishi uchun (sirtai)

1. Kinoteleoperatorlik mahorati fanidan 2. Fotokompozitsiya fanidan

Toshkent -2023

Dastur O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Badiiy, o'quv uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan. 2023 yil _____ -sonli majlis bayoni.

Tuzuvchilar:

I.Meliqo'ziev

– “Ovoz rejissyorligi va operatorlik mahorati” kafedrasi mudiri, professor v.b., kinooperator, kinorejissyor

Taqrizchilar:

A.Ubaydullaev

– O'zDSMI “Ovoz rejissyorligi va operatorlik mahorati” kafedrasi dotsenti.

A.Arzuulov

– “O'zbekfilm” kinostudiyasida oliy toifali kinooperator.

Kirish

60210200 – Kino-teleoperatorlik bakalavriat ta'lim yo'nalishiga kiruvchi imtihonlar abituriyentlarning ijodiy (kasbiy) imtihoni dasturi hujjatlarni qabul qilish va kirish imtihonlar “O'zbekiston Respublikasi Oliy o'quv yurtlariga qabul qilish qoidalariga”ga muvofiq o'tkaziladi.

Ixtisoslik bo'yicha kirish imtihonlar, har bir ixtisos uchun ta'kidlangan qabul talablariga muvofiq ravishda o'tkaziladi.

Ixtisoslik bo'yicha imtihon o'tkazilishining ketma-ketligi, har bir Oliy o'quv yurtining qabul komissiyasi tomonidan o'rnatiladi va har yili qabul qilish qoidalar ko'rsatiladi.

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutiga kirayotganlarga, yil mobaynida va imtihonlar oldidan konsultatsiyalar o'tkaziladi. Konsultatsiyalarning maqsadi – qabulning shartlari bilan tanishish, shu oliy o'quv yurtiga kirishni xohlovchilarning qobiliyatini va tayyorgarlik darajasini aniqlanishdir. Konsultatsiyalar mobaynida pedagoglar, abituriyentlarni tanlagan ixtisosiga o'qitish imkoniyatiga qarab, o'z tavsiyalarini berishadi.

60210200 –Kino-teleoperatorlik-san'at va madaniyat sohasidagi ta'lim yo'nalishi bo'lib, u o'z ichida fotografiya san'ati, kino san'ati, rassomlik, rejissyorlik, zamonaviy tasvirga olish foto-kinoapparatlari, badiiy fotografiya suratga olish majmuuni qamrab oladi.

Fanning maqsadi va vazifalari

60210200–Kino-teleoperatorlik bakalavrlik ta'lim yo'nalishda ijodiy (kasbiy) imtihonlar abituriyentlarning kinematografiyaning asosi hisoblangan fotokompozitsiya, kinoteleoperatorlik mahorati va montaj fanlaridan ijodiy, hamda amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlash maqsadida o'tgaziladi.

Abituriyentlar ixtisoslikning quyidagi asosiy fanlaridan amaliy-ijodiy ishlardan ijodiy animatsiya rejissyorligiga oid ishlarni bajaradilar.

Kinoteleoperatorlik mahorati fani bo'yicha

Kinoteleoperatorlik mahorati fanidan kirish imtihonida abituriyent biletda ko'rsatilgan savollarga yozma va og'zaki javob berishi kerak. Savol-javob keng doiradagi savollar bo'yicha o'tkazilib, suhbat jarayonida ixtisoslik bo'yicha abituriyentning fikrashi, bilim doirasi, qiziqishi, kasbiy tasavvuri, fotoapparatlarni va kameralarni ishlata olishi operatorlik qobiliyati tekshiriladi.

Abuturientlar komissiyaga 15x22 sm ulchamdag'i 15-20 ta fototasvir taqdim etishlari kerak. Fototasvirlarda tasvirga tushgan personajlarning emotsiyonal xolati fotoportretlar buyicha qay darajada aks ettirilishi, uning psixologik modeli, tasvirga olish olish nuqtasini topib, tasvir mazmundorligini oshirish, kadrlardagi foni bilish xamda uyg'unlikni to'g'ri aks ettirishga jiddiy e'tibor karatish lozim.

Bundan tashqari peyzaj janridagi fototasvirlar xam qabul qilinadi. Kishloq, shahar va sanoat inshootlarning asl ko'rinishlari, arxitektura va landshaft elementlari xam fototasvirlarda aks ettirilishi mumkin. Yana sinov uchun muzeylar, jamoat va turar joy binolari intererlari aks ettirilgan fototasvirlarni taqdim etish mumkin.

Kinoteleoperatorlik mahoratidan fotoetyud va janqli foto ishlarda abuturientlarni kompozitsion tushunchalari, ularning kuzatuvchanligi, motiv va yoruglik berish sharoitlarini tanlay bilish qobiliyatlar o'z aksini topishi lozim.

Ijodiy imtixonga taqdim etilgan reportajli va janqli foto ishlarga katta e'tibor beriladi. Bu ishlar abuturient qanday mavzu va syujet tanlaganligini. Atrof muxitni qanday tushunishini, zamonaviy xayot voqealigini faxmlash, xamda aks ettirilgan manzarani (xodisani) tasvirga olish nuqtasini, rakursini, yirik yoki kichik planda ishish qibiliyatini, malakasini namoyon qiladi.

Kinoteleoperatorlik fanidan fototasviga tushurish abuturiyentning kichik xajmdagi o'z fotoapparatida amalga oshiriladi va fototasvirlar tartiban quyidagi guruxlarga bo'linadi:

- 1) 5 dona- rasm-gipsli byust (pavilonda sun'iy yorug'lik bilan tasvirga olinadi);

2) 5 dona - rasm-portret kompozitsiyasi (pavilonda sun'iy yorug'lik bilan tasvirga olinadi);

3) 5 dona - rasm-syujetli janrlar (tabiiy yorug'lik bilan tasvirga olinadi);

4) 5 dona- rasm-mavzuli yoki vokea xodisali fotoreportaj (tabiiy yorug'lik bilan tasvirga olinadi).

Suhbat jarayonida Jahon va O'rta Osiyo kinematografiya namoyondalari ijodi, o'zbek kino san'atidagi yuksak asarlar, tasviriy va boshqa san'at turlari, jaxon va o'zbek adabiyotlariga oid savollar xam beriladi.

- kino san'atining, operatorlik kasbining paydo bo'lish tarixi bilishi;

- kino janrlari va ularning xususiyatlarini bilishi;

- makro fotografianing turlarini bilishi

- kinodramaturgiya xaqida tushunchalarga ega ekanligi,

- kino optikalar turlarini bilishi

- kinotexnika, tasvirga olish texnikasini tushunisi

- kino kameralar turlari va imkoniyatlarini bilishi

- kompozitsiyani tushunishi

- natyurmortlarni suratga olishni bilishi

- yilbo'y uva-jahon kinosidagi ijod qilib kelayotgan kinooperatorlarni bilishi;

- natyurmortlarni suratga olishni bilishi; - ekanligi;

Fotokompozitsiya fani bo'yicha

- foto san'ati tushunchasini bilishi;

- fotografiyaga doir barcha turdag'i tasvirga olish apparatlari va yordamchi vositalarni bilishi;

- foto tasvirga olish va uni qayta ishish usullarini bilishi;

- fikrashi va ijodiy qibiliyatini kengligi, fotografiya kompozitsiya, va adabiyotlarga oyid ma'lumotlarga egaligi;

- tasvirni olishda foydalanilgan fotoapparatlar, fototasvir targ'ib etilayotgan g'oya, kompozitsiya va yorug'lik ishlashdagi o'z yondashuvlarini aniq ifoda etishi kerak;

Tasvirga olingen video rolikni yoki qisqa metrajli filmlarni montaj qila olish qobiliyati tekshiriladi.

Montaj faniga qo'yiladigan talablar

- Montaj tushunchasini bilishi kerak;
- Montajli tasvirga olish qibiliyatiga ega bo'lishi kerak;
- Montaj dasturlarini bilishi va foydalana olishi kerak;
- Fotosuratlarga kompyuter dasturlari yordamida ishlov berish qibiliyatiga ega bo'lishi kerak;

Abiturient bilimiga qo'yiladigan talablar

Kinoteleoperatorlik mahorati fanidan abiturient kino san'atining, operatorlik kasbining paydo bo'lish tarixini, kino janrlari va ularning xususiyatlarini, kinodramaturgiya xaqida tushunchalarga ega ekanligi, jahon kinosidagi ijod qilib kelayotgan kinooperatorlarni, video va televideniyeda raqamli texnologiyalari xaqida tushunchaga ega bo'lishi kerak.

Fotokompozitsiya fanidan foto san'ati tushunchasini, fotografiyaga doir barcha turdag'i tasvirga olish apparatlari va yordamchi vositalarni bilishi, foto tasvirga olish va uni qayta ishlash usullarini bilishi, ijodiy komissiyaga takdim etilgan fototasvirlarni ijodiy xolatlar buyicha taxlil eta olishi, fikrashi va ijodiy qibiliyatini kengligi, fotografiya kompozitsiya, va adabiyotlarga oyid ma'lumotlarga egaligi, tasvirni olishda foydalanilgan fotoapparatlar, fototasvir targ'ib etilayotgan g'oya, kompozitsiya va yorug'lik ishlatishdagi o'z yondashuvlarini aniq ifoda etishi, fototasvirlardagi badiiy xolatlarni kay darajada tushunishi, tasviriy san'at, fotografiya, badiiy tasviriy obrazlar tug'risidagi umumiyl tushunchalarini bilishi kerak va tasvirga olingen video rolikni yoki qisqa metrajli filmlarni montaj qila olish qibiliyati, montaj tushunchasini bilishi, montajli tasvirga olish qibiliyatiga ega bo'lishi, montaj dasturlarini bilishi va foydalana olishi, fotosuratlarga kompyuter dasturlari yordamida ishlov berish qibiliyatiga ega bo'lishi kerak.

Kasbiy (ijodiy) imtihonda abituriyent tomonidan bajarilgan amaliy ish

quyidagi mezon asosida baholanadi:

Kinoteleoperatorlik mahorati

T.r.	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1.	Abituriyentning tashqi ko'rinishi, odobi va muomala madaniyati	5
2.	kino san'atining, operatorlik kasbining paydo bo'lish tarixi bilishi	10
3.	kino janrlari va ularning xususiyatlarini bilishi hamda kinodramaturgiya xaqida tushunchalarga ega ekanligi	10
4.	jahon kinosidagi ijod qilib kelayotgan kinooperatorlarni bilishi	9
5.	video va televideniyeda raqamli texnologiyalari xaqida tushunchaga ega ekanligi;	10
6.	Fototasvirlardagi badiiy xolatlarni kay darajada tushunishi, tasviriy san'at, fotografiya, badiiy tasviriy obrazlar tug'risidagi umumiyl tushunchalar	10
7.	Yorug'lik orqali suratga olinayotgan suratlarning xajmi, faktura va egiluvchanligini ko'rsata bilishi: gipsli shakl, etyud, natyumort kabilalar misolida	10
8.	Ijodiy tasavvur, tabiat manzaralarini badiiy fotografiyada ifoda etish qobiliyati	10
9.	Obrazli fikrash darajasi va uning tasvirga olgan foto ishlaridagi ko'rinishi	10
10.	Kompozitsiyada detal, yorug'lik tonlari orqali fikrlarni metaforik ifodalash qobiliyati	9
jami		93

Fotokompozitsiya

T.r.	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1.	Adabiyotlarga oyid ma'lumotlarga egaligi	3
2.	Foto san'ati tushunchasini bilishi	5
3.	Fotografiyaga doir barcha turdag'i tasvirga olish apparatlari va yordamchi vositalarni bilishi	10

4.	Foto tasvirga olish va uni qayta ishlash usullarini bilishi	7
5.	Fikrlashi va ijodiy qobiliyatini kengligi, fotografiya kompozitsiya va adabiyotlarga oyid ma'lumotlarga egaligi	8
6.	Tasvirni olishda foydalanilgan fotoapparatlar, fototasvir targ'ib etilayotgan g'oya	10
7.	Fototasvirga olishda kompozitsiya va yorug'lik ishlatalishdagi o'z yondashuvlarini aniq ifoda etishi	10
8.	Montaj tushunchasini bilishi kerak, montajli tasvirga olish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak	5
11.	Fotosuratlarga kompyuter dasturlari yordamida ishlov berish qibiliyatiga ega bo'lishi kerak, Montaj dasturlarini bilishi va foydalana olishi kerak	5
JAMI		63

Kasbiy (ijodiy) imtihonlarni o'tkazish tartibi

60210200-Kino-teleoperatorlik bakalavrlik ta'lim yo'nalishiga hujjat topshirgan abituriyentlar jadval asosida belgilangan kunlarda yakka tartibda tasvirga olingan ijodiy ishlari ko'rige bo'lib o'tadi.

Ijodiy imtihonlar qabul komissiyasi tomonidan shakllantirilgan guruhlar 30 nafer abituriyentlardan iborat bo'lib, ijodiy imtihon va yozma ishlar guruhlar bo'yicha o'tkaziladi. Ijodiy imtihonlar maxsus qurollar bilan jihozlangan xonalarda o'tkaziladi.

Apellyatsiya tartibi

Abituriyentlar tomonidan kasbiy (ijodiy) imtihon natijalarini bo'yicha institut qabul komissiyasining apellyatsiyalar bilan ishlash hayatiga natijalar e'lon qilingan kundan boshlab 24 soat davomida murojaat qilishlari mumkin. Murojaat mazmunida faqat o'zining ballari haqida bo'lsa qabul qilinadi, lekin boshqa abituriyentlar haqida yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari**

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsий javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil

istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. //Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.

2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan birga quramiz. 2017 yil

3. Mirziyoyev Sh.M.Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. 2017 yil

4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va faravon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda quramiz. 2017 yil.

5. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi.

6. Red. Zvereva A. "Masterstvo rejissera" - O'quv qo'llanma. Moskva 2002 y.

7. Tarkovskiy A. "Uroki rejissuri" – O'quv qo'llanma. Moskva 1993 y.

8. Uolter Foster "Osnovi animatsii"- O'quv qo'llanma. Moskva 2003 g.

9. Metodi animatsii litsa. Mimika i artikulyatsiya- O'quv qo'llanma.

Moskva 2002 g.

10. M.Saymon "Kak sozdat sobstvenniy multfilm. Animatsiya dvuxmernix personajy"- 2006 g.

11. Blain Brown. "Cinematography Theory and Practice" Darslik.USA 2004

12. Paul Wheeler "Practical cinematography" 2005yil USA

13. I.Meliqo'ziev. "Kino-teleoperatorlik mahorati (badiiy fotografiya shakllanish va taraqqiyot jarayonlari)". Darslik. Toshkent 2017, Leson Pres.

14. Ismailov A.I. "Kinoteleoperatorskoye masterstvo" -Darslik. Tashkent, 2004 y.

15. Ismailov A.I. "Jivopis so svetom v tvorchestve Vittorio Storraro"-O'quv qo'llanma. T.2005y.

16. A.Golovnya «Kinooperatorskoemasterstvo» Moskva. 1965 g.

17. A. G. Sokolov «Montajkinotelefilmov» Moskva. 2000 g.

18. L.P.Dyko- «Osnovy kompozitsiivfotografii» Moskva.1989 g.

19. A.G. Simonov «Svetokino», - Moskva. 1996 g.

20. Ye.V. Shoroxov «Kompozitsiya» Moskva. 1986 g.

21. Ye. Iofis «Kinofotoprotsessiimaterialy». Moskva. 1980 g.

60210200-Kino-teleoperatorlik ta'lif yo'nalişidagi

"Ijodiy (kasbiy) imtixonlar dasturi va baholash mezoni"

I.M.Meliqo'ziev tomonidan tuzilgan dasturiga

TAQRIZ

Uzluksiz ta'lif tizimining Davlat ta'lif standartlariga muvofiq Oliy va o'rta maxsus ta'lif vaziriligining buyrug'iga asosan O'zbekiston davlat san'at va madiniyat institutida yangi qabul qilinayotgan "60210200-Kino-teleoperatorlik ta'lif yo'naliş bo'yicha tuzilgan.

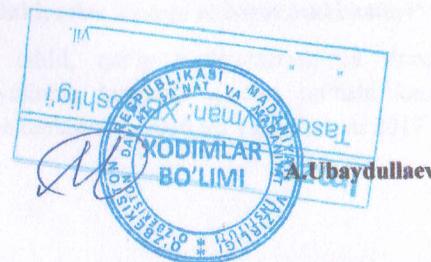
Dasturini tuzishda mualliflar sohaning o'ziga xos yo'nalişlari, usul va uslublari, tasvirga olishning tasviriy ifodalash texnologiyasi, montaj qonun qoidalari, kinooperatorning rejissyor va rassom bilan ishlashda maxsus bilim va mahoratini shakllantirish, yuksak tasviriy madaniyatni tarbiyalash, badiiy-ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, film va fotografiya kinokadrlarining tasviriy montaj yaxlitligi anglashga qaratilgan, yetuk mutahassis kadr tayyorlashda zarur bo'lgan boshqa talablarni qamrab olishga xarakat qilganlar.

Mazkur dastur foto va kino san'atining fundamental fani xisoblanadi. Unda kinoteleoperatorlik, montaj san'ati va fotografiya asoslari, yoritish san'ati, fotokompozitsiyaning asosiy elementlari, bir so'z bilan aytganda, foto san'atining alifbosi o'rganiladi. Sanab o'tilgan jixatlarni amaliy nuqtai nazardan o'rganmay turib, kinoteleoperatorlik maxoratiga ega bo'lish mumkin emas.

Kinoteleoperatorlik bo'limida o'qitiladigan fanlar ichida "Kinoteleoperatorlik", "Fotokompozitsiya" fanlari aloxida axamiyatga ega fanlar sarasiga kiradi. Mazkur fanlar foto va kino san'atining fundamental fani xisoblanadi. Unda kinematografiya san'ati, fotografiya asoslari, yoritish san'ati, montaj va fotokompozitsiyaning asosiy elementlari, bir so'z bilan aytganda, kinematografiya san'atining alifbosi o'rganiladi. Sanab o'tilgan jixatlarni amaliy nuqtai nazardan o'rganmay turib, kinoteleoperatorlik maxoratiga ega bo'lish mumkin emas.

Dastur "Ovoz rejissyorligi va operatorlik mahorati" kafedrasi mudiri dotsent I.M.Meliqo'ziev tomonidan ishlab chiqilgan. Ushbu "Ijodiy (kasbiy) imtixonlar dasturi va baholash mezoni" dasturini mutaxassis sifatida barcha talablarga mos keladi deb hisoblayman va uni tasdiqlash uchun tavsiya qilaman.

"Ovoz rejissyorligi va operatorlik mahorati" kafedrasi,
O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan yoshlar murabbiysi,s.f.n, dotsent

60210200-Kino-teleoperatorlik ta'lif yo'nalişidagi

"Ijodiy (kasbiy) imtixonlar dasturi va baholash mezoni"

I.M.Meliqo'ziev tomonidan tuzilgan dasturiga

TAQRIZ

Dasturini tuzishda mualliflar sohaning o'ziga xos yo'nalişlari, usul va uslublari, tasvirga olishning tasviriy ifodalash texnologiyasi, montaj qonun qoidalari, kinooperatorning rejissyor va rassom bilan ishlashda maxsus bilim va mahoratini shakllantirish, yuksak tasviriy madaniyatni tarbiyalash, badiiy-ijodiy qibiliyatini rivojlantirish, film va fotografiya kinokadrlarining tasviriy montaj yaxlitligi anglashga qaratilgan, yetuk mutahassis kadr tayyorlashda zarur bo'lgan boshqa talablarni qamrab olishga xarakat qilganlar.

Mazkur dastur foto va kino san'atining fundamental fani xisoblanadi. Unda kinoteleoperatorlik, montaj san'ati va fotografiya asoslari, yoritish san'ati, fotokompozitsiyaning asosiy elementlari, bir so'z bilan aytganda, foto san'atining alifbosi o'rganiladi. Sanab o'tilgan jixatlarni amaliy nuqtai nazardan o'rganmay turib, kinoteleoperatorlik maxoratiga ega bo'lish mumkin emas.

Kinoteleoperatorlik bo'limida o'qitiladigan fanlar ichida "Kinoteleoperatorlik", "Fotokompozitsiya" fanlari aloxida axamiyatga ega fanlar sarasiga kiradi. Mazkur fanlar foto va kino san'atining fundamental fani xisoblanadi. Unda kinematografiya san'ati, fotografiya asoslari, yoritish san'ati, montaj va fotokompozitsiyaning asosiy elementlari, bir so'z bilan aytganda, kinematografiya san'atining alifbosi o'rganiladi. Sanab o'tilgan jixatlarni amaliy nuqtai nazardan o'rganmay turib, kinoteleoperatorlik maxoratiga ega bo'lish mumkin emas.

Dastur "Ovoz rejissyorligi va operatorlik mahorati" kafedrasi mudiri dotsent I.M.Meliqo'ziev tomonidan ishlab chiqilgan. Ushbu "Ijodiy (kasbiy) imtixonlar dasturi va baholash mezoni" dasturini mutaxassis sifatida barcha talablarga mos keladi deb hisoblayman va uni tasdiqlash uchun tavsiya qilaman.

"O'zbekfilm" kinostudiysi
oliy toyifali kinooperator:

